

УДК 371.134: 811.111

Є. О. Плотніков,
кандидат педагогічних наук, доцент
ndu.efl@gmail.com

Т. В. Ларіна,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)
ltv1167@mail.ru

ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

У статті розглянуто деякі способи реалізації зворотного зв'язку у комп'ютерних матеріалах для дистанційної підготовки до складання тестів зовнішнього незалежного оцінювання. Наведено характеристики та особливості реалізації інформативного, корективного та адаптивного зворотного зв'язку. Запропоновано найбільш раціональні шляхи використання різних типів зворотного зв'язку у дистанційних електронних курсах навчання іноземних мов на прикладі курсу підготовки учнів до складання ЗНО з англійської мови.

Ключові слова: дистанційний курс, зворотний зв'язок, зовнішнє незалежне оцінювання, комп'ютерні навчальні матеріали, навчання іноземних мов.

Вступ. Однією з ключових тенденцій у розвитку інформаційно-комп'ютерних засобів навчання іноземних мов є постійне зростання ролі мобільних та дистанційних курсів [1], ефективність реалізації яких залежить від низки педагогічних та технічних чинників. До таких можна віднести і зворотний зв'язок, що забезпечує корекцію навчальної діяльності користувача.

Прикладом дистанційного навчання може бути електронний курс для підготовки до складання тестів зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з англійської мови на базі факультету іноземних мов Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. В межах курсу школярі старших класів мають змогу дистанційно виконувати тренувальні тести у форматі ЗНО, удосконалюючи різноманітні аспекти іншомовної комунікативної компетенції, завдяки отриманню багаторівневого зворотного зв'язку та асинхронної віддаленої допомоги викладача.

Незважаючи на те, що проблемі такого зворотного зв'язку присвячено дослідження низки науковців (зокрема, Веа Д., Картал Е., Нарцисс Р., Сауро Ш., Форестер Л., Чекаль Г. С. та ін.), постійно зростаюча кількість комп'ютерних навчальних засобів та їх не завжди бездоганні якісні характеристики дозволяють говорити про необхідність звернення додаткової уваги на цю проблему. Отже, **метою** нашої статті є огляд ключових елементів та особливостей реалізації зворотного зв'язку у дистанційному курсі для підготовки до складання тестів зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови.

Розглядаючи зворотний зв'язок у комп'ютерних навчальних матеріалах, слідом за Г. С. Чекаль та Т. І. Коваль ми визначаємо його як зв'язок між комп'ютерним середовищем і суб'єктом учіння, який включає формування, контроль, оцінку, корекцію мовних навичок і мовленнєвих умінь того, хто навчається, та/або здійснює управління навчально-пізнавальною діяльністю [2].

Основними типами автоматизованого зворотного зв'язку за формою та способом взаємодії з користувачем є:

- 1) інформативний зворотний зв'язок (забезпечує студентів необхідною інформацією для виправлення помилок та/або усунення можливих складнощів, що можуть виникнути в процесі навчання у мультимедійному середовищі [3]).
- 2) корективний зворотний зв'язок (вказує на помилку та виправляє її [4]).
- 3) адаптивний зворотний зв'язок (залежить від ситуативних та індивідуальних факторів навчальної ситуації і адаптується до цих факторів, коригуючи діяльність студентів [4; 5]).

Розглянемо особливості зворотного зв'язку на прикладі розробленого дистанційного курсу. Дистанційний курс (віртуальне навчальне он-лайн середовище) реалізовано у рамках проекту, що передбачає надання академічної підтримки учням шкіл, які бажають скласти ЗНО з англійської мови. Розробка віртуального навчального он-лайн середовища та реалізація підготовки зацікавлених осіб до складання ЗНО з англійської мови була здійснена за участі викладачів факультету іноземних мов Ніжинського університету ім. М. Гоголя та партнерських організацій. В межах дистанційного курсу, який реалізовано на базі системи дистанційного навчання *Moodle*, учні мали змогу виконувати завдання у форматі ЗНО з іноземних мов, а також позааудиторно формувати й удосконалювати різноманітні аспекти іншомовної комунікативної компетенції, виконуючи низку мовленнєвих вправ та завдань.

Зворотний зв'язок у запропонованому курсі реалізовано у межах широко розповсюдженої у комп'ютерних засобах навчання ІМ парадигми: стимул ↔ реакція ↔ зворотний зв'язок. Стимулом виступають різноманітні тексти для читання, графічні елементи тощо. Реакцією є будь-які дії студентів у

мультимедійному середовищі, а зворотний зв'язок надається середовищем у відповідь на такі дії. При цьому інтерактивними є більшість найменших значущих навчальних об'єктів та інших компонентів завдань.

Усі прояви інтерактивності у запропонованих тестах можна умовно розподілити на два типи. По-перше, це обмежена, так би мовити "пасивна", інтерактивність, тобто така, що є безальтернативною для користувача і пов'язана з тими елементами мультимедійного середовища, що хоча й певною мірою реагують на дії студентів, проте не модифікуються в результаті таких дій. Прикладом такої інтерактивності є використання засобів навігації в межах кожного завдання. Так, у відповідь на вербальний стимул "*Click below to continue*" зі вказівкою на графічний елемент, що використовується для переходу до наступної частини завдання, користувач має надати реакцію у вигляді натискання на цьому елементі. У відповідь користувач отримає заохочення (наприклад, "*That's it!*"), а сам елемент певним чином видозмінюється, що сигналізуватиме про успішність виконаної дії. Обмежена інтерактивність наявна і в інших частинах дистанційного курсу. Зокрема, переглядаючи відео фрагменти, що використовуються для пояснення форми або значення певної граматичної структури, студенти можуть скористатися деякими допоміжними засобами. Наприклад, навівши курсор миші на необхідний малюнок або частину екрану у відповідь на стимул "*Move the cursor over the [назва або опис графічного елемента інтерфейсу] to read the transcript*", користувачі матимуть змогу ознайомитись з тезами або повним варіантом тексту відео для усунення прогалин у сприйнятті, пов'язаних з нерозумінням сприйнятої інформації.

По-друге, це повноцінна взаємодія користувачів, передусім, з навчальними елементами дистанційного курсу. У цьому випадку користувачі можуть здійснити різні дії у відповідь на один і той самий стимул, і кожна з них спрямовуватиме студентів на новий шлях навчальної діяльності.

За формою і способом взаємодії з користувачем, дистанційний курс містить інформативний, корективний та адаптивний зворотний зв'язок. При цьому перші два типи нерозривно пов'язані і часто поєднуються навіть в межах одного окремого зразка зворотного зв'язку. Саме тому, є сенс говорити про інформативно-корективний зворотний зв'язок у розробленому курсі. Він реалізується у такі способи:

Вказівка на правильність/неправильність наданої користувачем відповіді або виконання певної дії у навчальному середовищі, що є частиною навчального завдання.

Приклад 1. Пошук заголовка чи узагальнюючого питання. Користувачам необхідно співвіднести тексти із твердженнями у списку (три з них зайві). Від учня не вимагається повного розуміння тексту. Завдання може бути виконано із опорою на ключові слова. На відміну від багатого лексичного наповнення фрагменту, який розрахований на пасивний словниковий запас учнів, твердження будуються на базовий лексиці. Отже, стимулом є англійські фрази та речення, наприклад: "*Your current location is not compelling news*", "*What is this phenomenon all about?* ", "*Selfies are not that exciting*", "*Big brother is watching*", "*What happened to the element of surprise?* ", "*There is nothing about this hollow ,modern art* ", "*No one wants to see your face that often*" або "*Photoshopped selfies are obvious*" тощо. У результаті дій щодо буксирування речення до однієї із запропонованих частин інтерфейсу або вибору необхідної опції з випадного списку, користувачі отримують вказівку на правильність/неправильність виконаної дії, разом з коротким коментарем:

Позитивний зворотний зв'язок: *You are quite right!* (або інше подібне речення-заохочення, наприклад: *Your answer is right!* тощо).

Негативний зворотний зв'язок: *It is a pity, you are wrong!* (або інша подібна вказівка на помилковість дії, наприклад: *That is not right!* тощо).

Підказки для правильного виконання навчальних та інших дій у дистанційному курсі можуть бути реалізовані у формі вербальних вказівок або моделей зразків мовлення, що слугуватимуть опорою для повторного виконання завдання. Підказки є двомовними (українська / англійська). Наприклад:

Приклад 2. Завдання на перевірку граматичних вмінь та навичок, що містить 2 тексти, у кожному з яких пропущено по 5 слів. Після тексту пропонується 4 варіанти відповідей на кожен пропуск, з яких лише одна є правильною. Варіанти відповіді репрезентують різні граматичні форми однієї лексичної одиниці. Студенти реагують на стимул, яким є навчальний текст та варіанти відповіді, обираючи одну з них, наприклад:

CLEAN – AND SCRATCHED!

On a nice summer day a few weeks ago, I decided to wash my motorcycle out (38) ..... the front yard. I wheeled it into the grass and hosed it down and started washing it. After a thorough wash and rinse, I wiped all the water spots off with a chamois. It looked great! I left for a few minutes (39) ..... the wash bucket and hang the chamois on the line to dry.

When I came back out to the front yard, my motorcycle (40) ..... against the retaining wall. After investigating what (41) ....., I realized that all the water had softened the ground and the kickstand had sunk into the yard. That caused the bike to fall into the wall, which scratched the tank. I've (42) ..... made up a more adventurous tale to explain the scratches on the tank!

38	A	in	B	on	C	at	D	inside
39	A	to rinse out	B	to rinsing out	C	rinse out	D	rinsing out
40	A	laid	B	was lying	C	has been lying	D	has laid
41	A	had happened	B	happened	C	was happening	D	has happened
42	A	since	B	for	C	ever	D	often

У випадку помилки студентам надаються підказки у вигляді зразків використання відповідної граматичної форми. Так, у результаті заповнення пропуску 41 користувачі отримують такий зворотний зв'язок:

Позитивний зворотний зв'язок: *Right you are!* [або інше подібне речення-заохочення] *The past perfect tense should be used in this sentence.*

Негативний зворотний зв'язок: *Why? You'd better be more attentive. Think about the events and their sequence. Try again, please.*

Коментарі, надання певної інформації (наприклад, правил) та/або запитань щодо правильності/неправильності наданої відповіді. Такий зворотний зв'язок зазвичай містить певну металінгвістичну інформацію, спрямовану на усвідомлення помилки та її мінімізації в майбутньому. Наприклад:

Приклад 3. Завдання на перевірку лексичних вмінь та навичок містить текст, у якому пропущено 10 слів. Після тексту пропонується 4 варіанти відповідей на кожен пропуск, з яких лише одна є правильною. Варіанти відповідей репрезентують лексичні одиниці, що належать до однієї частини мови і мають однакову граматичну форму, але різняться за значенням. Таким чином, стимулом у завданні є іншомовний текст з пропусками, які мають заповнити користувачі, наприклад:

...*What's more, you do not need any previous writing experience to (29) ..... on the course as it's suitable for the absolute beginner. Throughout the course you will be tutored by a professional writer, who will offer constructive feedback (30) ..... your twenty marked assignments. In addition, you can (31) ..... on the support of our dedicated Student Services team who will do all they can to (32) ..... that you get the most out of your studies.*

29	A	succeed	B	enroll	C	get	D	apply
30	A	in	B	for	C	to	D	on
31	A	look	B	expect	C	count	D	wait
32	A	ensure	B	insure	C	assure	D	help

На помилку курс реагує у вигляді складного зворотного зв'язку, що містить не лише пояснення ситуації спілкування, але й низку орієнтуючих запитань щодо мовної форми, вживання якої є помилковим.

Позитивний зворотний зв'язок: *Right you are!* [або інше подібне речення-заохочення]

Негативний зворотний зв'язок: *You are mistaken!* [або інша подібна вказівка на помилковість дії] *We've got a sentence "What's more, you do not need any previous writing experience to (29) ..... on the course as it's suitable for the absolute beginner. " [варіанти відповідей: a) succeed; b) enroll; c) get; d) apply] The author tells about courses to become a professional writer. Let's answer some questions about it and find out which word should be used here: 1) Are there any prepositions or similar words that can be used only with the missing word? (Варіанти відповіді: yes / no. **Позитивний зворотний зв'язок:** [yes] *Exactly! Right after the gap we've got "on"*)*

Інформація щодо ходу та результатів виконання вправ користувачем може містити дані про кількість помилок, кількість спроб та час витрачений на виконання завдання і т. і. У запропонованому курсі такий тип зворотного зв'язку може бути отриманий після виконання кожного завдання, завдяки можливостям системи дистанційного навчання, що є платформою для реалізації дистанційного курсу. В останньому робочому екрані тестів після заголовку "Your Results" користувачам подається статистична інформація про виконане завдання з повідомленням загальних результатів та інших параметрів діяльності користувача. Інформація завершується повідомленням: *"That's all for now. Close the activity and move to the next one."*

Адаптивний зворотний зв'язок проявляється у наданні користувачу у випадку помилки не лише інформативно-корективних повідомлень, але й додаткових завдань, аналогічних тим, які викликали труднощі у користувачів.

Висновки. Викладене вище та досвід реалізації курсу дозволяють визначити бажані характеристики будь-якого зворотного зв'язку у дистанційних курсах для формування іншомовної комунікативної компетенції. Ефективність дистанційного курсу підвищується, якщо:

- зворотний зв'язок є багаторівневим, зі збільшенням допомоги користувачам з кожною припущеною помилкою у тому чи іншому аспекті мовного/мовленнєвого явища, що вивчається;
- ознайомлюючись зі зворотним зв'язком у випадку помилкового виконання завдань, користувачі отримують не готову відповідь, а одне чи більше повідомлень, що змушують їх знайти правильне вирішення проблеми самостійно;
- у вправах, де відбувається певна модифікація змісту, у зворотному зв'язку користувачі обов'язково ознайомлюються з повним правильним варіантом речення або ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Green H. Their space. Education for a digital generation. [Електронний ресурс] / H. Green, C. Yannon. – UK : Demos, 2007. – Режим доступу : <http://www.demos.co.uk/files/Their%20space%20-%20web.pdf>.
2. Чекаль Г. С. Зворотний зв'язок як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у комп'ютерних вправах з іноземних мов / Г. С. Чекаль, Т. І. Коваль // Іноземні мови. – 2005. – № 3. – С. 28–31.
3. Narciss S. Informatives tutorielles Feedback : Entwicklungs – und Evaluationsprinzipien auf der Basis instruktionspsychologischer Erkenntnisse / Susanne Narciss. – Münster : Waxmann, 2006. – S. 17. – (Reihe : Pädagogische Psychologie und Entwicklungspsychologie, Band 56).
4. Sauro S. Computer-mediated corrective feedback and the development of L 2 grammar [Електронний ресурс] / Shannon Sauro // Language learning & technology. – February, 2009. – Vol. 13, №. 1. – P. 96–120. – Режим доступу : <http://lt.msu.edu/vol13num1/sauro.pdf>.
5. Bitchener J. The contribution of written corrective feedback to language development : a ten month investigation / J. Bitchener, U. Knoch // Applied Linguistics. – May, 2010. – Volume 31, Issue 2. – P. 193–214.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Green H. Their space. Education for a digital generation. [Elektronnyy resurs] / H. Green, C. Yannon. – UK : Demos, 2007. – Rezhym dostupu : <http://www.demos.co.uk/files/Their%20space%20-%20web.pdf>.
2. Chekal' H. S. Zvortnyy zv'yazok yak zasib upravlinnya navchal'no-piznaval'noyu diyal'nisty studentiv u komp'yuternykh vpravakh z inozemnykh mov [Feedback as a Management Tool in Computer Assisted Language Learning Exercises] / H. S. Chekal', T. I. Koval' // Inozemni movy. – 2005. – № 3. – S. 28–31.
3. Narciss S. Informatives tutorielles Feedback : Entwicklungs – und Evaluationsprinzipien auf der Basis instruktionspsychologischer Erkenntnisse / Susanne Narciss. – Münster : Waxmann, 2006. – S. 17. – (Reihe : Pädagogische Psychologie und Entwicklungspsychologie, Band 56).
4. Sauro S. Computer-mediated corrective feedback and the development of L2 grammar [Elektronnyy resurs] / Shannon Sauro // Language learning & technology. – February, 2009. – Vol. 13, №. 1. – P. 96–120. – Rezhym dostupu : <http://lt.msu.edu/vol13num1/sauro.pdf>.
5. Bitchener J. The contribution of written corrective feedback to language development : a ten month investigation / J. Bitchener, U. Knoch // Applied Linguistics. – May, 2010. – Volume 31, Issue 2. – P. 193–214.

Плотников Е. А., Ларина Т. В. Дистанционный курс в обучении английскому языку: некоторые особенности реализации обратной связи.

В статье проанализированы некоторые способы реализации обратной связи в компьютерных материалах для дистанционной подготовки к сдаче тестов внешнего независимого оценивания. Указаны характеристики и особенности реализации информативной, коррективной и адаптивной обратной связи. Предложены наиболее рациональные пути использования разных типов обратной связи в дистанционных электронных курсах для обучения иностранным языкам на примере курса подготовки учеников к сдаче ВНО по английскому языку.

Ключевые слова: *внешнее независимое оценивание, дистанционный курс, компьютерные учебные материалы, обратная связь, обучение иностранным языкам.*

Plotnikov Y. O., Larina T. V. Distant Course in Teaching English: Some Peculiarities of Feedback Implementation.

One of the major tendencies in the development of IT technologies for language teaching is the increasing role of mobile and distant courses. The effective implementation of the task depends upon the number of didactic and technical factors, among them feedback, which is supposed to provide learners with the correction. Nizhyn State University has developed and implemented the distant course that is focused on school leavers' preparation for independent testing. The goal is to supply students with a sufficient number of tests and feedback that can encourage boosting different aspects of language competence. The peculiarities of this feedback are touched upon in the article.

The feedback is defined as the connection between the computer environment and the learner. This includes formation, control, correction of speech habits and skills of the learner. The main forms of the feedback are:

1) informative feedback (provides learners with the information needed to correct or to avoid the mistakes; 2) corrective feedback (points at the mistake and corrects it); 3) adaptive feedback (depends on the situational and individual factors and adapts to them, providing the needed impact).

In the article the implementations of different feedback models are given. The following conclusions have been driven to: the feedback should be multileveled, providing the learner with various learning environment to correct the mistake; the correct answer should be found out by the learner himself; in case of the complete modification of the content sense, the learner should be provided with the correct answer.

Key words: *distant course, feedback, external independent testing, computer teaching materials, teaching and learning foreign languages.*